

Norsk
Redaktørforening

NORSK
PRESSEFORBUND

Norsk
Journalistlag

MEDIEBEDRIFTENE

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet

Deres referanse: 24/3158

18.12.2024

Høring – NOU 2024:14 Med lov skal data deles

1. Innledning

Norsk Presseforbund (NP) er paraplyorganisasjonen for redaktørstyrte journalistiske medier i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier som har forpliktet seg på Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Mediebedriftenes Landsforening (ML) er mediebedriftenes bransje- og utgiverorganisasjon. Norsk Journalistlag (NJ) er fagforeningen for redaksjonelle medarbeidere i redaktørstyrte medier, frilansere, samt studenter som utdanner seg til journalistyrket.

Vi gir en samlet høringsuttalelse til Viderebruksutvalgets utredning og konsentrerer oss om forslagene i datadelingsloven som har særlig betydning for journalistikken. Vi går derfor ikke nærmere inn på utkastet til dataforvaltningsloven, men vil understreke at vi støtter at viderebruk av data reguleres gjennom to separate lover.

Forslag til bestemmelser i datadelingsloven som vi ikke omtaler i uttalelsen, støtter vi uten ytterligere kommentar.

2. Hovedpoenger

Vi støtter forslaget om en ny datadelingslov som stiller minimumskrav til hvordan offentlige virksomheter skal gjøre data tilgjengelig. Vi mener dette vil bidra til et mer åpent og demokratisk samfunn ved at data fra offentlige virksomheter kan brukes i nye sammenhenger, som for eksempel i journalistikken.

Datadelingsloven kan fungere godt sammen med eksisterende innsynslover og frivillig tilgjengeliggjøring fra virksomheter. Dette vil bidra til at offentlig data kommer hele samfunnet til gode, noe som har verdi for enkeltindivider og samfunnet som helhet.

Norge er på overtid sammenlignet med EU-landene når det gjelder å etablere et slikt helhetlig regelverk for datadeling. Vi etterlyser derfor fremdrift i den norske lovgivningsprosessen.

Presseorganisasjonene mener at Norge bør gå lengre enn de minimumskrav EU setter. I fortalens punkt 19 i åpne data-direktivet oppfordres statene til å strekke seg utover EUs regler. For at lovutvalgets mandat skal resultere i en «helhetlig regulering av viderebruk av offentlig informasjon», er det avgjørende at §§ 5 (4), 6 og 14 i datadelingsloven gjennomføres.

I regjeringens nye digitaliseringsstrategi er målet at «Norge skal være ledende på verdiskapning med data og på datadrevet forskning og innovasjon.» Skal dette realiseres, må pliktene i datadelingsloven styrkes utover det utvalget foreslår. Det innebærer blant annet en strengere hovedregel enn det utvalget foreslår. Vi utdyper dette i våre konkrete tilbakemeldinger til de enkelte bestemmelsene.

3. Utredningens struktur

Av pedagogiske grunner hadde vi ønsket at utredningens systematikk hadde fulgt lovens struktur. Det er påfallende at omtalen av hovedregelen først kommer i kapittel 11, mens unntaket for skjermingsverdig informasjon får et eget kapittel tidlig i utredningen. Dette kan gi leseren et skjevt bilde av hvordan lovens bestemmelser er ment å forstås.

Vi merker oss videre at enkelte av lovforslagene er svakt begrunnet i utredningen. Dette gjelder særlig begrensningene i hovedregelen, tolkningen av unntakene og kravene til tilgjengeliggjøring av datasett med høy verdi. Denne uklarheten kan skape tolkningsproblemer og bør avklares i det videre arbeidet.

På et overordnet nivå mener vi at utredningen snevrer innsynsretten for mye til klassisk dokumentoffentlighet etter offentleglova. Datadelingsloven vil særlig være relevant ved uttrekk av større datasett for omfattende analyser og KI-trening. Datastøttet journalistikk er nå langt mer utbredt enn for få år siden, og vi savner grundigere omtale av andre innsynsreguleringer enn kap. 1.1 og 4.2.4. NP har for eksempel en omtale av slikt regelverk på [sin hjemmeside](#).

Loven skal blant annet gjelde for domstolene, politiet, påtalemyndigheten, PST, forsvaret, etterretningstjenesten, Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombudet og andre organ for Stortinget. Allmennheten har en viss grad av innsyn i disse organenes virke, og det er viktig å redegjøre for hvordan disse reglene kan påvirkes av datadelingsloven.

Vi ber også departementet vurdere om flere lover og forskrifter enn de som er nevnt i kapittel 17, bør endres når datadelingsloven trer i kraft.

4. Lov vs. forskrift

Vi mener lovutvalget overlater for mye til forskrift, noe vi oppfatter som lite betryggende. Forskrifter sendes ikke alltid på høring av sivilsamfunnet, og dette er problematisk for en lov som har borgere som primærmålgruppe. Vi ønsker derfor at flere av forslagene tas inn i selve loven, for eksempel § 10 om betaling for tilgang til data og § 11 om publisering av gebyr. Vi kommenterer dette løpende i tilknytning til de enkelte bestemmelsene, men ønsker å understreke behovet for en tydelig regulering i selve loven.

Dersom departementet følger opp utvalgets forslag hva gjelder det som skal reguleres i forskrift, ønsker vi å understreke viktigheten av at forskriften sendes på offentlig høring.

5. Datadelingslovens formålsbestemmelse

Vi støtter Viderebruksutvalget forslag til formålsbestemmelse og deres argumentasjon for å inkludere «fremme åpenhet til offentlig sektor».

Vi registrerer at utvalget i merknaden til bestemmelsen mener at denne formuleringen også sikter til «journalistikk og journalistiske formål». Offentlighetsprinsippet har imidlertid en egenverdi. Vi foreslår derfor at «journalistikk» uttrykkelig nevnes i lovteksten, da journalister er blant de mest sentrale brukerne av innsynsrettigheter. Dette kan for eksempel formuleres slik: «Den skal bidra til journalistikk, forskning, innovasjon og utvikling av produkter og tjenester (...)». (Vår understrekning.)

6. Definisjoner

Det er uheldig at begrepet «viderebruk» er forklart ulikt flere steder i utredningen. Lovteksten i § 4 bokstav b) er feil formulert på side 227 og 252. Den korrekte definisjonen finnes på side 111: «bruk av data fra offentlige virksomheter til ethvert formål» (vår understrekning).

Vi støtter forslaget om å bruke «data» som begrep i loven, da det er mer fremtidsrettet enn «dokument» og bedre reflekterer teknisk utvikling. Databegrepet er også blitt innarbeidet i ny arkivlovgivning.

7. Datadelingslovens og offentleglovas virkeområder

Vi støtter utvalgets forslag om å utvide datadelingslovens virkeområde sammenlignet med dagens offentleglov. Dette kan gi bedre arbeidsforhold for journalister, særlig i møte med aktører som domstolene, politiet, påtalemyndigheten, PST, forsvaret, etterretningstjenesten, Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombudet og øvrige organer underlagt Stortinget.

Vi stiller oss bak forslaget fra utvalgsmedlemmene Austlid, Broomfield og Nyrud i kap. 17.2.1 om å benytte denne anledningen til også å utvide offentleglovas virkeområde. Vi oppfordrer departementet til å følge opp dette i samarbeid med Justisdepartementet, slik at datadelingsloven og offentleglova fungerer godt sammen.

Europarådets konvensjon om innsyn i offentlige dokumenter ETS 205, bedre kjent som Tromsøkonvensjonen, trådte i kraft 1. desember 2020 og stiller strengere krav til pliktsubjektene enn offentleglova. Konvensjonens artikkel 1 nr. 2 bokstav a) (ii) 3 inkluderer selskaper som utfører offentlige oppgaver eller får offentlige midler, som for eksempel helse-, sosial-, utdannings- og energitjenester (sml. NOU 2003: 30 side 66) og kultur- og idrettsinstitusjoner. Offentleglova bør etter vår oppfatning også inkludere Det kongelige hoff. Vi foreslår følgende tillegg: «fysiske og juridiske personer i den grad de utfører offentlige oppgaver eller driver virksomhet med offentlige midler, i samsvar med nasjonal lovgivning.» Vi viser til Ytringsfrihetskommisjonens utdypning av dette i NOU 2022: 9 kap. 11.8.2.1.

8. Krav til hvordan offentlige virksomheter skal gjøre data tilgjengelig for viderebruk

Vi støtter forslaget om en hovedregel i utkastets § 5 om krav til åpne, maskinlesbare og gjenfinnbare formater ved tilgjengeliggjøring av data. Dette forhindrer at offentlige virksomheter for eksempel kan sende låste pdf-filer som ikke kan bearbeides, noe journalister ofte opplever i dag. For eksempel nektet Oslo kommune Aftenposten innsyn i datauttrekk fra sitt arkivsystem «SKOP» med henvisning til tekniske begrensninger. Løsningen ble til slutt skjermbilder, noe som gjør materialet svært vanskelig å bruke i journalistisk virksomhet.

Vi er kritiske til forslaget om å begrense denne plikten med formuleringen «(d)ersom det er mulig og formålstjenlig». Begrepet «formålstjenlig» er vagt, og utvalget har ikke forklart hva det innebærer. Vi anbefaler å fjerne dette ordet i lovteksten for å unngå skjønnsmessige tolkninger som svekker forutsigbarheten.

9. Innebygd åpenhet og åpenhet som standardinnstilling

Vi støtter forslaget fra Austlid, Broomfield, Bygrave, Kielland og Nyrud i utkastets § 5(4) om at offentlige virksomheter, ved anskaffelser og ved design av egne systemer, må sikre løsninger som letter deling av data for økt viderebruk. Dette samsvarer med prinsippene for «innebygd personvern» og «innebygd arkivering», og er allerede regulert gjennom «soft law» i Digitaliseringsrundskrivet punkt 1.2. Plikten innebærer for eksempel at nye databaser må kunne eksportere opplysninger, noe som ikke vil medføre merkostnader med dagens teknologi.

Forslaget fra det andre halve utvalget mangler rettslige konsekvenser og innebærer i realiteten ingenting.

10. Krav til oversikt over og publisering av data og metadata

Vi støtter utkastets § 6 om krav til oversikt over og publisering av data og metadata, samt forslaget om å forskriftsfeste DCAT-AP-NO «Standard for beskrivelse av datasett, datatjenester og datakataloger». Dette vil kunne bidra til bedre intern orden, og vil gjøre det enklere å se og søke på hva som rent faktisk finnes i det offentliges databaser.

Informasjon om det offentliges metadata er viktigere for sivilsamfunnet enn det norsk lovgivning foreløpig har lagt til grunn. Det gir innsikt i premissene for de beslutningene offentlige virksomheter fattar og sikrer etterprøvbarehet. Innsyn i metadata vil for en gravejournalist være en viktig kontrollmekanisme å få oversikt over hvilke modeller det offentlige har brukt bak sine vedtak. Det blir lettere for å avdekke feil, for eksempel ved å identifisere skjevheter («bias») i beslutningsgrunnlaget, slik NAV-skandalen illustrerte. Dette gjør det også enklere med en uavhengig vurdering av om sammenstillinger etter offvl. § 9 lar seg gjennomføre med «enkle sammenstillinger».

Det er avgjørende at kravene i datadelingsloven dekker nye former for informasjonsutveksling og all relevant informasjon som er nødvendig for å forstå hvordan og hvorfor beslutninger fattes. I en tid der stadig flere avgjørelser fattes ved hjelp av automatiserte systemer, er det blant annet avgjørende å sikre dokumentasjon om algoritmene, åpne kildekoder og andre digitale spor.

Vi mener imidlertid at formuleringen «dersom det er mulig og formålstjenlig» i § 6 (2) skaper unødvendig usikkerhet. Vi viser til vår kommentar til dette ordet i punkt 8, og foreslår derfor også her å slette dette begrepet fra lovens ordlyd.

I enkelte fagmiljøer legges det til grunn at skillet mellom begrepene «data» og «metadata» ikke lenger er så klare. Det hevdes blant annet at KI-algoritmen river ned det strenge skillet mellom programkode og datasett. Vi viser i den sammenheng til rapporten «Metadata – piecing together a privacy solution» av The ACLU of California, publisert allerede februar 2014. Vi foreslår at det vurderes om begrepet «adferdsdata» er et bedre begrep enn «metadata».

11. Særregler om forskningsdata

Vi støtter forslaget om forskningsdata i utkastets § 8 og ønsker økt bevissthet om at forskning ved offentlige instanser faller innenfor offentleglovas virkeområde. Vi viser JDLOV-2009-2951 og JDLOV-2010-2008. Som det presiseres i sistnevnte sak: «Noko generelt unntaksgrunnlag for forskningsrapporter finst ikkje i offentleglova.» I førstnevnte sak fremheves det et «Det kan berre gjerast avgrensninger i eller unntak frå innsynsretten når dette er heimla i offentleglova, offentlegforskrifta eller anna lov eller forskrift.»

12. Unntakene

Vi støtter hovedregelen i utkastets § 3 om at deling bare kan begrenses «dersom ikke retten til en tredjepart eller annen lovgivning er til hinder for det». Samtidig advarer vi mot overdreven bruk av unntak. Når utvalget selv erkjenner i kap. 10.2 at det verken har hatt «tid eller ressurser til å behandle spørsmålet i full bredde», er vi bekymret for at utvalgets mangel på dybdebehandling av disse spørsmålene kan føre til misbruk av unntakene. Vi merker oss derfor at lovutvalget selv understreker at dette er «et spørsmål departementet bør se nærmere på».

Vedrørende begrensninger i annen lovgivning, er det i tillegg ukorrekt av utvalget i kap. 10.2, 14.3.2 og i merknaden til utkastets § 3 å anføre at «(t)aushetsbelagte opplysninger kan for eksempel ikke viderebrukes med hjemmel i datadelingsloven.» For det første legger utvalget selv til grunn i kap. 4.2.3 at «EMK artikkel 10 kan tilsi at det må gis innsyn også i taushetsbelagte opplysninger». For det andre foreslår utvalget selv i kap. 14.7 at «det nasjonale prioriteringsrådet også skal kunne vurdere og gi tilrådning om aktiv tilgjengeliggjøring av evt. beskyttet data, så lenge kravene i dataforvaltningsforordningen er oppfylt.» At personopplysningsloven og personvernforordningen har særskilte regler for pressens tilgang til og rett til viderebruk av data som inneholder personopplysninger, er korrekt redegjort for i utredningens punkt 17.4.2. Vi hadde imidlertid håpet på at dette hadde vært behandlet i tilknytning til unntaksreglene.

Som nevnt tidligere mener vi sikkerhetshensynet har fått en uforholdsmessig stor plass i utredningen, tatt i betraktning at det alltid vil være ansvarlig sikkerhetsmyndighet som til enhver tid må ta ansvar for reguleringen av skjermingsverdig informasjon. Som Viderebruksutvalget oppsummerer i kap. 14.2: «Virksomhetene vil alltid måtte gjennomføre sikkerhetsmessige vurderinger, og kan skjerme datasett (...) i medhold av nasjonal sikkerhetslovgivning».

13. Gebyrer

Presseorganisasjonene støtter forslaget til hovedregel i utkast § 8 om gratis viderebruk av data. Å ta betalt kan skape økonomiske barrierer, noe som strider mot prinsippet om lik tilgang til informasjon. Å belaste for viderebruk kan hemme journalisters arbeid, spesielt for små redaksjoner eller frilansere med begrensede ressurser. Det er allerede en del av offentlige virksomheters ansvar å gjøre informasjon tilgjengelig. Teknologiske løsninger kan gjøre mange typer innsyn automatiserte og derfor kostnadsfrie å tilby. En gratis rett er derfor en investering i demokratiet. Gratisprinsippet vil også gjelde kart- og eiendomsdata, og matrikkelforskriften § 4 (5) må derfor endres.

14. Forbud mot enerettsavtaler

Vi støtter Viderebruksutvalgets forslag i utkast § 12 om forbud mot enerettsavtaler. Etter vårt syn må en slik rettslig regel medføre at avtaleforholdene til Lovdata og Geovekst ettergås og justeres.

15. Aktiv tilgjengeliggjøring av data for viderebruk

Presseorganisasjonene mener utredningen dessverre legger for lite vekt på at aktiv tilgjengeliggjøring av data for viderebruk er hovedmålet for EU. Det er flere grunner til at det er bedre at offentlige virksomheter aktivt tilgjengeliggjør informasjon uoppfordret og på eget initiativ, fremfor at journalister eller andre må sende innsynskrav:

Effektivitet og ressursbruk

Ved aktiv tilgjengeliggjøring slipper journalister og resten av sivilsamfunnet å bruke tid og ressurser på å sende inn og følge opp innsynskrav. Offentlige virksomheter kan også selv spare ressurser ved å redusere behovet for å håndtere individuelle forespørsler. I sammenheng med prosjektet «Barrierer mot meroffentlighet», gjennomførte PA Consulting Group på oppdrag for Digitaliseringsdirektoratet i januar 2018, en evaluering av elnnsyn. Barne- og familiedepartementet (BLD) og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) var pilotvirksomhetene i evalueringen. Gevinstoversikten viste at disse to organene ble mer åpne mot publikum gjennom fulltekstpublisering, og opplevde at de sparte tid ved færre innsynskrav som måtte behandles.

Bedre informasjonsflyt

Når informasjon legges ut aktivt, blir den tilgjengelig for alle samtidig. Dette sikrer lik tilgang til viktig data og styrker offentlighetens mulighet til å holde myndighetene ansvarlige.

Styrker tillit og transparens

Aktiv tilgjengeliggjøring viser at offentlige virksomheter tar åpenhet og ansvar på alvor. Dette kan bidra til økt tillit mellom myndighetene og borgerne, inkludert journalister. Et eksempel på dette er Oslo politidistrikts evaluering av prøveprosjektet «Oslo-piloten» i september 2022 (prosjektet omtales i boks 14.3). Spørreundersøkelsen viste at av de 18 operasjonsledere som svarte, hadde 80% fått en bedre relasjon til media.

Forebygger mistillit

Når data kun utgis etter forespørsel, kan det skapes mistanke om at myndighetene tilbakeholder eller forsøker å skjule informasjon. Aktiv tilgjengeliggjøring motvirker dette.

Mer demokratiserende

Offentlig data som er lett tilgjengelig gir alle, ikke bare journalister, muligheten til å analysere, undersøke og stille spørsmål ved offentlige beslutninger og bruk av ressurser.

Forenkler arbeidet med undersøkende journalistikk

Journalister kan bruke tiden sin mer effektivt til å analysere og sette sammen data, fremfor å måtte navigere gjennom byråkratiske prosesser for å få tilgang til den. Dette styrker medienes rolle som samfunnets vaktbikkje.

Bedre kvalitet og tilgjengelighet

Når offentlig data aktivt publiseres, kan virksomheter tilrettelegge dataen på en brukervennlig måte, for eksempel gjennom strukturerte registre. Dette gjør det lettere å bruke data til videre analyse og gjenbruk.

Samsvar med innsynslovenes formål

Innsynsregler har som formål å sikre åpenhet og innsyn i offentlige virksomheter for å fremme demokratisk deltakelse. Aktiv tilgjengeliggjøring er en proaktiv oppfyllelse av disse reglenes intensjon.

Forebygger unødvendige konflikter

Innsynskrav kan føre til forsinkelser, avslag og klagesaker, som igjen kan skape konflikter mellom journalister og offentlige virksomheter. Aktiv tilgjengeliggjøring reduserer risikoen for slike situasjoner.

Fremmer innovasjon og samfunnsnytte

Når data er lett tilgjengelig, kan den brukes av forskere, næringslivet og organisasjoner til å utvikle nye løsninger og produkter som kommer samfunnet til gode.

EU har allerede definert visse datasett som «høyverdige», inkludert geodata, jordobservasjon, miljø, meteorologisk data, statistikk, selskaper/eierskap og mobilitet. Disse datasettene anses som særlig verdifulle og krever aktivt tilgjengeliggjøring med mulighet for massenedlasting. Vi mener arbeidet med et fullverdig rettighetshaverregister og et sanntid aksjeeierregister bør sees i denne konteksten.

Det bør også tydeliggjøres i lovarbeidet at EU planlegger å utvide listen over høyverdige datasett. Norge er forpliktet til å vedta norsk lovgivning som reflekterer EUs regler gjennom en henvisning til gjennomføringsakten. Men vi mener at datadelingsloven § 13 bør utdype hva HVD-forordningen innebærer for norske offentlige virksomheter, inkludert krav til formater, tekniske løsninger, vilkår for unntak og metadataforvaltning.

Vi mener at lovens ordlyd bør tydeligere angi regimet for høyverdig datasett, snarere enn å overlate dette til forskriftsbestemmelser.

16. Nasjonalt prioriteringsråd for deling av offentlige data

Vi støtter Viderebruksutvalgets forslag om å etablere et nasjonalt prioriteringsråd for deling av offentlig data. Et slikt råd kan gi viktige råd til myndighetene om hvilke datasett som bør gjøres aktivt tilgjengelige utover EUs krav. Vi er glade for å se at dette rådet allerede er inkludert i regjeringens nye digitaliseringsstrategi.

For å oppfylle sin intensjon, må rådet ha bred representasjon fra blant annet media, privat sektor og frivillige organisasjoner. Topplederorganet Skate er ikke egnet som ansvarlig organ, da det hovedsakelig fokuserer på offentlige behov.

Utvelgelseskriterier for aktiv tilgjengeliggjøring bør fremgå direkte av datadelingsloven, med vekt på samfunnsnytte, åpenhet og undersøkende journalistikk. Rådets anbefalinger må være offentlige uten unntak. Vi mener at metadata alltid bør inkluderes sammen med datasettene, som en del av standardiserte krav. Etter vår mening bør det fremtidige prioriteringsrådet gjøre rettskilder tilgjengelige på samme måte som etter HVD-forordningens regime.

17. Vurdering av plikt til tilgjengeliggjøring av data overfor enkelte grupper

Forslaget om å la rådet vurdere aktiv tilgjengeliggjøring for bestemte grupper er positivt. Som vist til av lovutvalget, gjelder det allerede i dag egne løsninger for redaktørstyrte journalistiske medier når det for eksempel gjelder Politiloggen, Rettighetshaverregistret og Domstolsadministrasjonens pressetjeneste.

Vi minner i den sammenheng om at dette har sin bakgrunn i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 10 om ytringsfrihet. Vi registrerer at denne bestemmelsen er redegjort kort for i kap. 4.2.3, men opplever dessverre at denne læren ikke gjenspeiles i den øvrige delen av utredningen.

Nødvendighetsvurderingen etter EMK artikkel 10 skal også legges til grunn i situasjoner der innsynskrav omhandler taushetsbelagte opplysninger. De interessene som begrunner taushetsplikten, må veies opp mot hvor viktig ytringsfriheten i hvert enkelt tilfelle er, jf. EMD storkammeravgjørelsen Stoll mot Sveits 2007 (særlig avsnittene 110 og 128) og EMD Girleanu mot Romania 2018 (særlig avsnitt 95). Det er med andre ord ikke tilstrekkelig at nasjonal lovgivning har fastsatt at opplysningene er underlagt taushetsplikt – det medfører kun at lovskravet i EMK artikkel 10 nr. 2 er oppfylt. EMK kan derfor påvirke bruken av nasjonale taushetspliktreger, og derfor er det et godt forslag å la rådet få fullmakt til å vurdere dette.

18. Særlig om ikrafttredelse av offentligforskrifta § 6

Vi støtter lovutvalgets oppfordring om at offentligforskrifta § 6 snarest trer i kraft. Det er uholdbart at mange statlige organer fortsatt ikke har plikt til å gjøre sine journaler tilgjengelige på nett, til tross for at bestemmelsen ble vedtatt i 2008.

19. Krav om etablering av et sentralt informasjonspunkt

Vi støtter Viderebruksutvalgets forslag om et sentralt informasjonspunkt og mener at departementet bør utrede en tettere kobling mellom eInnsyn og data.norge.no. Vi bistår gjerne i dette arbeidet, da journalister har en særlig interesse av en slik løsning.

20. Frivillig brukerregistrering for tilgang til åpne data

Frivillig brukerregistrering kan være problematisk for journalister, da anonyme innsynskrav er viktige for å beskytte kilder og sikre at arbeidet deres forblir skjult frem til publisering. Hvis det er kjent hvem som ber om innsyn, kan aktører forsøke å påvirke prosessen, forsinke utlevering av dokumenter eller tilpasse informasjonen som gis ut. I forlengelsen av dette mener vi at det bør stilles krav om at innsyn ikke kan kobles til registreringsløsninger som Altinn. Altinn-løsning er uansett krevende for store mediehus som skal prøve å finne hvilken journalist som har bedt om innsyn.

21. Innsyn i databeskrivelser

Vi er glade for at Viderebruksutvalget støtter Ytringsfrihetskommisjonens forslag i offentliglova om innsynsrett i databeskrivelser. En slik innsynsrett, inspirert av dansk regulering, vil kunne supplere datadelingsloven §§ 6 og 13 sine regler om metadata. Dette vil gi bedre oversikt over offentlige datasystemer og deres innhold.

Når det gjelder utfyllende informasjon om dette forslaget, viser vi til NOU 2022: 9 kap. 11.8.2.6. Vi ønsker imidlertid i tillegg å foreslå at det kommer inn en ny bestemmelse i offentliglova § 14(2), som presiserer at databeskrivelser aldri kan unntas som organinterne dokumenter.

22. Innsyn i databaser

Presseorganisasjonene støtter lovutvalgets forslag om å utrede nærmere hvorvidt offentliglova bør endres slik at det kan gis rett til innsyn til alle relevante data i en database eller et register. I en tid hvor informasjon blir stadig mer digitalisert, er tilgangen til offentlige databaser og registeropplysninger avgjørende for å sikre åpenhet, demokrati og en opplyst offentlighet. Innsyn i databaser gir blant annet journalister muligheten til å lage en ny tjeneste, og her er Innsyn.no et godt eksempel.

Forslaget bør også sees i sammenheng med muligheten for å ettergå automatisert saksbehandling og offentlige virksomheters bruk av KI, se vår argumentasjon om dette i uttalelsens punkt 10. Vi har flere eksempler på redaksjonelle saker som har blitt til gjennom uttrekk fra opplysninger som ligger lagret i databaser, som [Dagbladets oversikt](#) over søppelklager siden Oslo kommune tok over ansvaret for søppelhenting og [Aftenpostens avsløring](#) om avviksmeldinger på skoler.

23. Digitaliseringstilsyn

Vi mener departementet bør utrede muligheten for et Digitaliseringstilsyn, som foreslått av Arkivlovutvalget i NOU 2019: 9 kap. 12.4.6 og Ytringsfrihetskommisjonen i NOU 2022: 9 kap. 11.8.2.4. Norge trenger en samlet og styrket fagkompetanse på området.

24. Sanksjonsmidler

Det er beklagelig at Viderebruksutvalget ikke foreslår sanksjonsregler i datadelingsloven. Vi oppfordrer departementet til å utrede administrative tiltak som tvangsmulkt og overtredelsesgebyr. Tvangsmulkt vil skape et oppfylleelsespress og overtredelsesgebyr markerer at lovbrudd får konsekvenser. En lov uten sanksjoner er en svak lov. Hvis sanksjonene er for lave, kan de bli sett på som en minimal kostnad i forhold til fordelene ved å unngå deling av data.

Med vennlig hilsen for

Norsk Presseforbund
Kristine Foss
jurist

Norsk Redaktørforening
Arne Jensen
seniorrådgiver

Mediebedriftenes Landsforening
Randi S. Øgrey
adm.dir.

Norsk Journalistlag
Dag Idar Tryggestad
leder